

Pavel Kovář: Každou nohou v jiné době

Při setkání se jménem Pavel Kovář zbystří svou pozornost především společnost botaniků, protože k jejich cechu autor bytostně náleží. Vnoří-li se čtenář do textu v očekávání nálezů unikátních nových rostlin, bude zklamán, ale povznesen zároveň. Protože botanik se představí jako ekolog, který zavede čtenáře i do miniaturního světa mravenců a jejich sídelní krajiny. Zde ale už přírodovědec musí zvednout hlavu k přemýšlení, kdo tento dokonale organizovaný mikrosvět vytvořil a osídlil a zda hrubá fyzická převaha člověka dovoluje ho zadržet. Záleží na uvědomění člověka, zda v mravenci krajíně vidí model lidského přetváření krajiny, nebo jde o úsměvnou hříčku přírody, kterou netřeba napodobit.

Nesnadně zařaditelný text recenzované knížky je rozbíhavý, ale ne tak, aby ho autor nemohl svázat do úhledného tematického balíčku vztahu člověka ke krajině, se silným etickým podtextem. Nejde o moralizující apel na zodpovědnost člověka, který přírodu přetváří, ale o hru: Kovář hází jeden trumf za druhým a čtenář by měl rychle reagovat: krajina a odpovědnost, „manželství biosféry a technosféry“, percepce prostředí a civilizace. Jak se ve vývoji *Homo sapiens* rodila ekologická etika ruku v ruce s postupující nadvládou intelektu nad instinktem. Dosud se

však nestala všeobecně uznávaným atributem lidské společnosti. Výmluvným dokladem k tomu jsou zařazené Dvojhovory, nebo spíše dialogy mezi autorem a lékařkou, v druhém případě mezi autorem a jeho někdejšími botanickým doktoran-

dem, dnes v čele badatelské akademické instituce. Zatímco dětská lékařka hodnotí spíše dosah ekologické zátěže na zdravotní stav obyvatel a jejich „ekologické“ uvědomění, přírodovědec je perspektivní bojovník za kontinuitu ekologického výzkumu, s kritikou krátkodechého formalismu v jeho finančním ohodnocení, a za předávání štafety poznání mezi generacemi.

Kniha nese pečeť autorovy profese: jde o přesahující žánr mezi vědeckou publikací, populárně-vědeckým čtením, dovednou reportáží a povídkami s poetickou reflexí své vlastní zkušenosti, které navozují další otázky. Povídky vycházejí rozptýleně tiskem už od 80. let minulého stol., ale v podstatné části až po r. 1989; zde je autor shrnul pod hlavičkou Prózy všedního dne (s ironizujícím přízviskem pro literární dobový směr „situační nadrealismus“, který s kolegyrazil). Kovář nezapře ani v beletrii svou pedagogickou zkušenost. Jmenný rejstřík, obvyklý jen u vědeckých knih, uzavírá i tento popularizační text, takže si s úsměvem můžeme ověřit, kde do textu vešel Gustáv Husák, Karel Marx, král Šalamoun nebo František z Assisi.

Doporučuji knížku nejen k přečtení, ale k promýšlení vztahů člověka a přírody. Těm, kdo chtějí vidět krajinu kolem nás nejen z úzkého pohledu inženýrského nebo botanického, ale celkovou fungování krajiny k optimální souhře člověka s přírodou a s cílem nastolit, případně obnovit stav, kterému angličtina říká welfare – tedy stav spokojenosti a dobré kondice lidstva.

Nakladatelství Academia, Praha 2013, 188 str. Cena 235 Kč

Práce muzea v Kolíně – řada přírodovědná

Na přelomu let 2012–13 vyšlo 10. číslo periodického sborníku Práce muzea v Kolíně – řada přírodovědná. Časopis vydává jednou za dva roky Regionální muzeum v Kolíně a je určen k publikování výsledků terénních oborů se zaměřením na region středních Čech, speciálně na okres Kolín a střední Polabí. Kromě článků s obvyklou strukturou vědecké práce zahrnuje též zprávy muzejního charakteru, např. katalogy sbírkových fondů.

Obsah aktuálního čísla si můžeme rozdělit na dva až tři okruhy. V prvním jsou články tematicky věnované inventarizačnímu faunistickému průzkumu Evropsky významné lokality (EVL – součást soustavy Natura 2000) Libické luhy. Tato EVL se nachází na pravém i levém břehu Labe mezi městy Kolín a Poděbrady na ploše 1 478,7 ha a zahrnuje několik maloplošných zvláště chráněných území – národní přírodní rezervaci Libický luh (viz také Živa 2008, 2: 91–93) a přírodní rezervace Tonice-Bezdná a Veltrubský luh. Území chrání fragmenty lužních lesů s vlhkými

loukami a množstvím tůň v různém stadiu vývoje zazemňování, které vznikly z meandrů Labe a vlivem periodických záplav. Nyní jsou tyto biotopy ohroženy omezením dynamiky řeky její regulací v 19. a 20. stol. EVL Libické luhy byla vyhlášena kvůli ochraně prioritních stanovišť z 12 kategorií a tří druhů živočichů z přílohy II směrnice Rady Evropského společenství č. 92/43/EEC (tzv. směrnice o stanovištích). V r. 2010 zde proběhl faunistický průzkum v rámci přípravy plánu péče. Výsledkům se věnuje hned několik autorů: O. Machač v příspěvku k poznání pavouků, F. Trnka a R. Gabříš v textu o fauně brouků a Z. Mačát shrnul nálezy obojživelníků a plazů. Nepřímo s tímto blokem souvisí také článek J. Rydla o změnách bylinného patra lužního lesa v ochranném pásmu NPR Libický luh po nahrazení humusového horizontu ornici – jde o srovnání fytoecologických snímků z r. 1991 a 2012.

Specialista na regionální výzkum vodní vegetace Jaroslav Rydlo v dalším tematickém okruhu článků představil společenstva s rdestem zbarveným (*Potamogeton coloratus*) v Polabí, zhodnotil změny ve vegetaci vodních makrofytů rybníků Olšovského, Jíváku a Nového Jizbického na Loučensku při průzkumech v letech 2002 a 2012, společně s Janem Rydlem podobně porovnal změny vegetace Čihadelských

rybníčků v letech 2002, 2007 a 2011 a s V. Hlinickou přiblížil vodní rostliny v Uhlířských Janovicích a jejich okolí. V příspěvku o změnách vegetace na rybnících Loučenska je zajímavý komentář k zařazení řečanky přímořské (*Najas marina*) v novém červeném seznamu rostlin mezi ohrožené druhy v ČR, i když se podle autora (i s odkazem na jiné citované zdroje) v posledních desetiletích v teplých oblastech ČR poměrně šíří. Naopak smutné jsou výsledky srovnání vegetace Čihadelských rybníčků po zrušení bývalé NPR Žehuňská obora a změně využívání rybníčků (dlouhodobé vypuštění jednoho z nich, intenzivní chov kaprů v ostatních) – došlo k výraznému ochuzení vodní flóry, která byla původně bohatá (včetně výskytu ohrožených i kriticky ohrožených druhů).

H. Prknová a M. Studnička se zaměřili na fytoecologický výzkum bylinného patra při zalesnění zemědělské půdy různými

mi jehličnany po 43 letech. Z práce vyplývá, že prostředí způsobil pro vznik bylinného patra existuje jen v borovém lese, ve smrkovém porostu byla pokryvnost porostu nízká a v lese s nepůvodní douglaskou tisolistou (*Pseudotsuga menziesii*) navíc s chudou druhovou skladbou.

Ve sborníku najdeme i drobné příspěvky jako výskyt australské houby květnatec Archerův (*Clathrus archeri*) na Kolínsku (V. Vrabec a J. Provazníková), okrotice bílá (*Cephalanthera damasonium*) na kopci u Ovčár na Kolínsku (V. Vrabec), faunisticky zajímavá pozorování motýlů ze středního Polabí (V. Vrabec), nové druhy vázek pro Kolínsko (I. Rus) i kuriozitu v podobě zaznamenání zavlečeného jioevropského štíra *Euscorpius italicus* v Božici na Kolínsku (V. Vrabec). Nechybí menší stať geologického zaměření o potvrzení výskytu granátického klinopyroxenu poblíž dvora Hranice u Dobešovic (Z. Běhal

a O. Běhal) nebo krátká recenze J. Rydla knihy V. Jehlíka Die Vegetation und Flora der Flusshäfen Mitteleuropas z Nakladatelství Academia (2013).

Časopis (sborník) má vzhledem ke svému lokálnímu zaměření skromnější rozsah než některé další regionální tiskoviny, přesto je pozitivní, že v současné době, která při bodovém hodnocení vědeckých pracovníků nepřeje publikování v regionálních a muzejních časopisech bez impakt faktorů, ještě najdeme instituce podporující periodika, v nichž zůstává prostor pro místní floristický, faunistický a podobně zaměřený průzkum.

Objednávky časopisu lze zasílat na adresu: Regionální muzeum v Kolíně, přírodovědné oddělení, Brandlova 35, 280 02 Kolín I. Náklad 400 výtisků, 108 str. Cena neuvedena

Kontaktní adresy autorů

Jiří Brabec

Muzeum Cheb
nám. Krále Jiřího z Poděbrad 493/4
350 11 Cheb
e: jiri.brabec@muzeumcheb.cz

Ivana Buřková

Správa NP a CHKO Šumava
1. máje 260
385 01 Vimperk
e: iva.burkova@npsumava.cz

Jan Buchar

Katedra zoologie PřF UK
Viničná 7
128 44 Praha 2

Vojtěch Čada

Katedra pěstování lesů FLD ČZU
Kamýčká 1176
165 21 Praha 6 – Suchdol
e: cada@fld.czu.cz

Petr Doležal

Entomologický ústav BC AV ČR, v. v. i.
Na Sádkách 7
370 05 České Budějovice
e: dolezal@entu.cas.cz

Magda Edwards Jonášová

Centrum výzkumu globál. změny AV ČR, v. v. i.
Na Sádkách 7a
370 05 České Budějovice
e: edwards.m@czechglobe.cz

Josef Fanta

Ke Králům 1109
252 29 Dobřichovice
e: jfanta.cz@gmail.com

Andrej Funk

Redakce časopisu Živa
e: ziva@ssc.cas.cz

Jiří Hadinec

Katedra botaniky PřF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: hadinec@natur.cuni.cz

Jakub Hruška

Česká geologická služba
Klárov 3
118 21 Praha 1
e: jakub.hruska@geology.cz

Štěpán Husák

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Dukelská 135
379 82 Třeboň
e: husak@botany.cas.cz

Pavel Kindlmann

Ústav pro životní prostředí PřF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2

Centrum výzkumu globál. změny AV ČR, v. v. i.
Na Sádkách 7a
370 05 České Budějovice
e: pavel.kindlmann@natur.cuni.cz

Jitka Klimešová

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Dukelská 135
379 82 Třeboň
e: klimesova@butbn.cas.cz

Oldřich Kopecný

Katedra zoologie a rybářství FAPPZ ČZU
Kamýčká 129
165 21 Praha 6 – Suchdol
e: kopecny@af.czu.cz

Alena Krejčí

Katedra molekulární biologie PřF JU
Biologické centrum AV ČR, v. v. i.
Branišovská 31
370 05 České Budějovice
e: abruce@prf.jcu.cz

Jan Krekule

Ústav experimentální botaniky AV ČR, v. v. i.
Na Karlovce 1a
160 00 Praha 6
e: krekule@ueb.cas.cz

Zdeňka Křenová

Centrum výzkumu globál. změny AV ČR, v. v. i.
Na Sádkách 7a
370 05 České Budějovice
e: krenova.z@czechglobe.cz

Vojen Ložek

Nušlova 55/2295
158 00 Praha 13 – Stodůlky

Karel Matějka

IDS (Information and data systems)
Na Komořsku 2175/2a

143 00 Praha 4
e: matejka@infodatasys.cz

Karel Prach

Katedra botaniky PřF JU
Branišovská 31
370 05 České Budějovice

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Dukelská 135
379 82 Třeboň
e: prach@prf.jcu.cz

Petr Pyšek

Botanický ústav AV ČR, v. v. i.
Zámek 1
252 43 Práhonice
e: pysek@ibot.cas.cz

Jan Robovský

Katedra zoologie PřF JU
Branišovská 31
370 05 České Budějovice
e: JRobovsky@seznam.cz

Milena Rychnovská

Katedra ekologie a život. prostředí PřF UP
tř. Svobody 26
771 46 Olomouc
e: rychnovska.milena@o2active.cz

Veronika Schenková

Ústav botaniky a zoologie PřF MU
Kotlářská 2
611 37 Brno
e: v.schenkova@mail.muni.cz

Irena Schneiderová

Katedra myslivosti a lesnické zoologie
FLD ČZU
Kamýčká 1176
165 21 Praha 6 – Suchdol
e: schneiderova@fld.czu.cz

Jan Suda

Katedra botaniky PřF UK
Benátská 2
128 01 Praha 2
e: suda@natur.cuni.cz

Karel Štátný

Katedra ekologie FZP ČZU
Kamýčká 1176
165 21 Praha 6 – Suchdol
e: stastny@fzp.czu.cz

Pavel Šustr

Centrum výzkumu globál. změny AV ČR, v. v. i.
Na Sádkách 7a
370 05 České Budějovice
e: sustr.p@czechglobe.cz